

Nero en de tempel van Janus Geminus

een Romeinse sestertius, 65 na Christus

JOHAN VAN HEESCH

3

Ca. 35 mm diameter;
messing

Centrale Bibliotheek,
Penningkabinet

Geschonken door
prof. dr. Andries
Welkenhuysen,
Kessel-Lo, in 1991

Van oudsher hoort bij bibliotheken een penningkabinet, een verzameling van munten en penningen ter illustratie van het verleden. Zo ook in de bibliotheek van de Leuvense universiteit, waar het penningkabinet een mooie didactische verzameling herbergt. Onder de antieke munten die de afgelopen decennia door genereuze schenkers werden afgestaan, bevindt zich een messing sestertius van keizer Nero (54–68 na Christus), geslagen in Rome in 65 na Christus en aan de universiteit geschonken door Andries Welkenhuysen, vermaard classicus.

Op de voorzijde van de munt staat het portret van keizer Nero, omringd door een inscriptie met zijn naam en volledige titulatuur. Op de keerzijde wordt een rechthoekig gebouw afgebeeld: de tempel van Janus Geminus, omgeven door de woorden: *PACE P(OPULO) R(OMANO) TERRA MARIQ(UE) PARTA LANVM CLVSIT*, alsook de letters *S(ENATUS) C(ONSULTO)*. Over de precieze wettelijke draagwijdte van deze allusie op de senaat ('bij senaatsbesluit') lopen de meningen uiteen, maar deze vermelding houdt geen enkel verband met de rest van de tekst, die als volgt begrepen kan worden: 'Na het bekomen van vrede te land et ter zee voor het Romeinse volk, sloot hij (de tempel) van Janus.' Het gaat om het heiligdom van Janus Geminus, waarvan de deuren werden gesloten in een periode van volledige vrede, een zeldzaamheid in de Romeinse tijd. Dit rechthoekige schrijn stond mogelijk tussen het Forum Romanum en het Forum Julium, maar de precieze locatie is onzeker.

Suetonius (Nero, 13: *Ianum geminum clausit*) verhaalt hoe tijdens het bewind van keizer Nero de deuren van deze tempel werden gesloten nadat de Armeense vorst Tiridates Nero's alleenheerschappij publiekelijk had erkend tijdens zijn bezoek aan Rome in de zomer van 66 (Dio Cassius, LXIII, 1-2, met vermelding van de eponeieme consuls van dat jaar). Of deze datering helemaal correct is, valt te betwijfelen, want het Janusheiligdom verschijnt al op de munten van Nero in 65 na Christus. Dat weten we onder andere omdat Nero's praenomen 'imperator' nog niet voorkomt op deze munt (gebruikt

sinds 66 na Christus) en omdat op verschillende sestertii met diezelfde keerzijde het elfde regeringsjaar van de keizer als volgt wordt vermeld op de voorzijde: *TR(RIBUNICIA) P(OTESTATE) XI* (okt./dec. 64 – okt./dec. 65 na Christus). Doordat van deze goed gedateerde munten meerdere exemplaren van verschillende stemfels bekend zijn, is deze informatie vrij betrouwbaar en is het mogelijk het sluiten van de tempeldeuren vroeger te dateren en los te koppelen van het bezoek van deze Armeense vorst aan Rome.

De munten met de Janustempel dragen een krachtige politieke boodschap uit, maar merkwaardig genoeg worden ze vooral in Italië teruggevonden; in de andere gebieden van het westen van het Romeinse rijk overheersen andere beeldenaars. In het oosten van het rijk circuleerden deze bronsmunten niet, omdat daar de meeste grote steden nog eigen geld voor lokaal gebruik sloegen.

Croesus, 8; Philip V. Hill, *The Monuments of Ancient Rome as Coin Types*, Londen 1988, 10-11; Ingemar König, Der titel 'proconsul' von Augustus bis Traian, *Schweizer Münzblätter*, 21, 1971, 82, 42-54; David W. MacDowall, *The Western Coinages of Nero*, New York 1979 (= Numismatic Notes and Monographs, 161); C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage*, 1. *From 31 BC to AD 69*, Londen 1984, 166, nr. 264; Lawrence Richardson Jr., *A New Topographical Dictionary of Ancient Rome*, Baltimore-Londen 1992, 206-207; Fleur Kemmers, *Coins for a Legion*, doctor. proefschrift, Nijmegen 2005, 215-218.